

Gelir ve Giderlere Ait Dönemsonu İşlemleri

19

Bir dönemin faaliyet sonucu olan kar veya zararın doğru saptanması için gelir ve giderlerin doğru belirlenme ve ait oldukları dönemlere kayıtlarının yapılması gerekir. Çünkü dönemin gelir ve giderleri içinde görülen bazı gelir ve giderler izleyen dönemlere ait olabilir veya bu döneme ait olupta henüz bu dönemin gelirleri ve giderlerine dabil edilmemiş işlemler de olabilir. Bu açıdan gelir ve gider hesapları kontrol edilir, gerekli olan düzeltme ve ayarlama işlemleri yapılır ve dönemsonu belirlenir.

Bu üniteyi daha iyi anlamanız için, 2. ünite'deki "Gelir Tablosu", 3. ünite'deki "Gelir ve Gider Hesaplarının Gereği" ve 14. ünite'deki "Gelir ve Giderler" konularını tekrar gözden geçirin ve gelir ve gider hesaplarının işleyişini ve Dönem Karı veya Zararı Hesabı ile olan ilişkisini gösteren bir şekil yapınız ve bu üniteyi çalışırken önünüzde bulundurunuz.

Amaçlarımız

Bu üniteyi okuduktan sonra;

1. Gelirler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?
2. Giderler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?
3. Faaliyet ve finansman giderleri dönem içindeki kayıt şekline göre dönem sonunda hangi hesaplara devredilir?
4. Gelir ve gider hesapları hangi hesaba ne amaçla ve ne şekilde devredilir?
5. Dönem Karı veya Zararı Hesabı neyi gösterir ve nasıl kapatılır? konularında gerekli bilgi ve becerilere sahip olabilirsiniz.

GENEL AÇIKLAMA

İşletme sahiplerinin varlıklar üzerindeki haklarının ifadesi olan özsermayeyi artıran işlemlerin "gelir", özsermayeyi azaltan işlemlerin de "gider" olarak adlandırıldığı; gelirlerin ve giderlerin izlendiği hesaplara da gelir tablosu hesapları denildiğini biliyoruz.

SIRA SİZDE

Gelir ve giderlerin etkileri nereye ve ne yönde olmaktadır?

GELİRLERLE İLGİLİ DÖNEMSONU İŞLEMLERİ

Gelirler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?

Gelir türlerini ve bunlar için kullanılacak gelir hesaplarını 14. Ünite de görmüş bulunuyoruz. Dönemin gelirleri içinde görülen bazı gelirler izleyen dönem veya dönemlere ait veya içinde bulunulan döneme ait olupta henüz bu dönemin gelirleri arasına alınmamış gelirler de olabilir. Bu nedenle dönemsonunda gelirler; dönem bakımından, gerçekleşme bakımından ve vergi kanunları bakımından kontrol edilerek gerekli ayarlama kayıtları yapılır.

SIRA SİZDE

Gelirler dönemsonunda hangi bakımlardan incelenir?

Gelirlerin Dönem Bakımından Kontrolü

DÜŞÜNELİM

İçinde bulunulan dönemin kayıtlarına geçmiş ancak gelecek yıllara ait olan bir gelir, bu dönemin geliri sayılabilir mi?

Gelirlerin dönem bakımından kontrolü Muhasebenin Dönemsellik Kavramı gereğidir.

Gelir hesaplarının dönemsonu kontrolünde, dönem içinde bu hesaplara kaydedilmiş tutarların hepsinin içinde bulunulan bilanço dönemine ait gelirler olup, olmadığı araştırılır. Bu kontrolde, gelir hesaplarına kaydedilmiş tutarlar içinde gelecek döneme ait olanlar varsa, bu tutarlar gelir hesaplarından çıkarılarak, gelecek dönemlere ait olduğunu göstermek için pasif karakterli bir bilanço hesabı olan "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"nın alacağına kaydedilir.

ÖRNEK

Dönemsonunda yapılan incelemede; dönem içinde "649 Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabı"na kaydedilmiş olan 12.000.000.000 liranın 6.000.000.000 lirasının izleyen yıla ait kira bedeli olduğu anlaşılmıştır.

Bu durumda aşağıdaki ayarlama kaydının yapılması gerekir:

31.12.200.		
649 OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR HS.	6.000.000.000	
- Kira Gelirleri		
380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HS.		6.000.000.000

Bu işlemle ilgili büyük defter hesaplarının görünümü şöyle olacaktır:

649 D.OL. GELİR VE KÂRLAR HS.		380 GEL. AY. AİT GELİRLER HS.	
6.000.000.000	12.000.000.000		6.000.000.000

6.000.000.000 liralık "Gelecek Aylara Ait Gelirler" dönemsonu bilançosunun pasifinde yer alacaktır. Buna karşılık, "649 Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabı"nın alacak kalanı (12.000.000.000 – 6.000.000.000) 6.000.000.000 lira kira geliri, "690 Dönem Karı veya Zararı Hesabı"na devredilecektir.

- **Dönem içinde bir gelir hesabına kaydedilmiş olan fakat gerçekte izleyen yıl veya yıllara ait gelir nasıl muhasebeleştirilir?**
- **Gelecek aylara ait gelirler bilançoda mı yer alır? Neden?**

SIRA SİZDE

Peşin Tahsil Edilmiş Dönem Gelirinin Ayarlanması

İşletmeler, henüz geliri doğuran işlemin gerçekleşmemiş olmasına karşın, önceden tahsilat yapmış ve tahsil edilen tutarların tamamını dönem içinde "480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı"na kaydetmiş olabilirler. Bu hesaba kaydedilen tutarlar, dönem sonunda kontrol edilerek, içinde bulunulan dönemde gelir olarak gerçekleşmiş kısmı saptanır. Saptanan kısım Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabından çıkarılarak, ilgili gelir hesabına aktarılması gerekir. Bunun için saptanan kısım ilgili gelir hesabına alacak, Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabına borç yazılarak ait olduğu dönemin sonuçlarına devri sağlanır.

ÖRNEK

İşletme 2001 yılı içinde, 4 ayı içinde bulunulan yıla, 8 ayı 2002 yılına ait olmak üzere peşin tahsil ettiği bir yıllık kira bedeli 6.000.000.000 liranın tamamını "480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı"na kaydetmiştir. Bu tutarın 4 aylık kısmı içinde bulunulan 2001 yılına ait olduğundan 31.12.2001 tarihinde envanter kayıtları sırasında bu yıla ait kira bedeli olan (4 ay x 6.000.000.000/12) 2.000.000.000 liranın bir bilanço hesabı olan "Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı"ndan çıkartılarak ilgili gelir hesabına alınması gerekecektir.

Bu nedenle yapılacak düzeltme kaydı aşağıdaki şekilde olacaktır:

31.12.2001			
480 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HS.	2.000.000.000		
649 D. OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR HS.			2.000.000.000
- Kira Gelirleri			

Gelirin dönemselliği bakımından yapılan bu düzeltme kaydından sonra bilanço tarihini izleyen 8 ayın peşin tahsil edilmiş kira bedelleri de "480 Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı"ndan "380 Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"na aktarılır. Şöyle ki:

31.12.2001			
480 GELECEK YILLARA AİT GELİRLER HS.	4.000.000.000		
380 GELECEK AYLARA AİT GELİRLER HS.			4.000.000.000

SIRA SİZDE

1. Gelecek Yıllara Ait Gelirler Hesabı neyi gösterir?
2. Yukarıdaki örnekte 2002 yılına ait 8 aylık (4.000.000.000) peşin alınmış olan kira bedeli, sürenin dolmasına bağlı olarak ilgili gelir hesabına alınması gerekir mi? Gerekliyse nasıl?

Gerçekleşmiş Fakat Tahsil Edilmemiş Gelirler

DÜŞÜNELİM

Gerçekleşmiş ancak henüz tahsil edilmeyen bir gelirin gelir sayılması gerekir mi?

Muhasebenin dönemsellik kavramı gereğince, bütün gelirlerin ilgili oldukları dönemin kayıtlarında yer alması gerekir. Bu nedenle dönem içinde gerçekleşen (tahakkuk eden), ancak henüz tahsil edilmeyen gelirlerin de belirlenerek dönem sonunda ilgili gelir hesaplarına kaydı yapılır. Bu yapılmadığı takdirde dönemin gelirleri olduğundan daha az görüneceğinden, dönemin karı veya zararı doğru olarak belirlenemeyecektir.

ÖRNEK

İşletmenin varlıkları arasında faiz başlangıcı 1 Temmuz olan, yıllık % 80 faiz oranlı 10.000.000.000 liralık tahvili bulunmaktadır.

Bu tahvillerin 31.12. tarihine kadar işlemiş altı aylık faizi 4.000.000.000 liradır. Bununla beraber gerçekleşen bu faizin izleyen yılın 1 Temmuz tarihine kadar tahsil edilebilme olanağı yoktur. Ancak yine de muhasebeleştirilmesi gerekir. Şöyleki:

31.12.200.		
181 GELİR TAHAKKUKLARI HS.		4.000.000.000
- Faiz gelir tahakkukları		
642 FAİZ GELİRLERİ HS.		4.000.000.000

"181 Gelir Tahakkukları Hesabı" aktif karakteli bir bilanço hesabıdır. Bu hesapta, üçüncü kişilerden tahsili hesap döneminden sonra yapılacak gelirlerin, içinde bulunan döneme ait kısımları bir işletmenin bir alacağı olarak izlenir. Dönem sonunda, döneme ait olarak hesaplanacak tutarlar ilgili hasılat ve gelir hesapları (yukarıdaki örnekte Faiz Gelirleri Hesabı) karşılığında Gelir Tahakkukları Hesabına borç kaydedilir.

DÜŞÜNELİM

Gerçekleşmiş fakat tahsil edilmemiş dönem gelirleri nasıl muhasebeleştirilir?

Gelirlerin Vergi Kanunları Bakımından Kontrolü

Gelirlere ilişkin dönemsonu envanter işlemleri sırasında üzerinde durulacak bir nokta da gelir unsurlarının vergi kanunları bakımından incelenmesidir.

Bir işletmenin "ticari karı" belirlenirken, dönem içinde elde edilen tüm gelirler ticari kara eklenir. Ancak, vergiye matrah(konu) olacak kar(mali kar) belirlenirken, vergi kanunlarına (GVK, KVK, ve VUK) göre vergiye tabi olmayan gelirlerin ticari kar rakamından düşülmesi gerekir.

Gelirlerin vergi açısından incelenmesindeki amaç, işletme tarafından işin gereği olarak yapılmış olan bazı giderlerin vergi açısından kabul edilmemesi veya elde edilen bazı gelirlerin vergiden muaf olmasıdır. Bu şekilde vergiye konu edilecek mali kar saptanır.

Ticari kar, Ticaret Kanunu ve Muhasebe İlkelerine göre saptanan kardır. Mali Kar, vergi kanunlarına uyularak saptanan kardır.
GVK : Gelir Vergisi Kanunu
KVK : Kurumlar Vergisi Kanunu
VUK : Vergi Usul Kanunu

Gelirler, vergi kanunları bakımından ne amaçla kontrol edilir?

SIRA SİZDE

GİDERLERLE İLGİLİ DÖNEMSONU İŞLEMLERİ

Giderler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?

Giderlerin de dönem sonunda, gelirlerde olduğu gibi; dönem bakımından gerçekleşme bakımından ve vergi kanunları bakımından kontrol edilerek gerekli ayarlar kayıtları yapılır ve böylece dönemin gerçek giderleri belirlenmiş olur.

Giderler dönemsonunda hangi bakımlardan ve ne amaçla incelenir?

SIRA SİZDE

Giderlerin Dönem Bakımından Kontrolü

Bir sonraki yılın giderleri bu yılın geliri ile karşılaştırılabilir mi?

DÜŞÜNELİM

Faaliyet sonucu kar ya da zararın saptanmasında sadece o dönemin gelirini elde etme yolunda yapılan giderler, Dönem Karı veya Zararı Hesabına devredilmelidir. Bu nedenle dönem içinde ilgili gider hesaplarına kaydedildikleri halde, henüz tükenmeyen ve kendilerinden izleyen dönemde yararlanılacak harcamalar, bu gider hesaplarından çıkarılarak "180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı"nda aktifleştirilmeli ve dönemsonu bilançosunda gösterilmelidir.

İşletme, dönem sonunda envanter çıkardığında dönem içinde satın aldığı tarihte "770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı"na kaydetmiş olduğu 900.000.000 lira tutarındaki yakacaktan 500.000.000 liralık kısmının tüketilmediğini saptamıştır. Bu durumda aşağıdaki ayarlama kaydının yapılması gerekir

ÖRNEK

31.12.200.		
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HS.	500.000.000	
- Yakacaklar		
770 GENEL YÖNETİM GİD. HS.		500.000.000
- Yakacak Giderleri		

Bu işlemle ilgili büyük defter hesaplarının görünümü şöyle olacaktır:

770 GENEL YÖNETİM GİD. HS.	180 GEL. AYLARA AİT GİD. HS.
900.000.000	500.000.000
500.000.000	

500.000.000 liralık "Gelecek Aylara Ait Giderler" dönemsonu bilançosunun aktifinde yer alacaktır. Buna karşılık, "770 Genel Yönetim Giderleri Hesabı"nın borç kalanı (900.000.000 – 500.000.000) 400.000.000 lira yakacak gideri, "690 Dönem Karı veya Zararı Hesabı"na devredilecektir.

SIRA SİZDE

1. Dönem içinde bir gider hesabına kaydedilen fakat o dönemde tüketilmediği için henüz gidere dönüşmeyen tutarlar, dönemsonunda nasıl muhasebeleştirilir?
2. Gelecek aylara ait giderler bilançoda mı, gelir tablosunda mı yer alır?

Peşin Ödenmiş Dönem Giderlerinin Ayarlanması

"180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı" bir önceki dönemden devreden bir hesap olabileceği gibi, henüz gidere dönüşmeyen (tükenmeyen) bazı harcamalar da dönem içinde bu hesaba kaydedilmiş olabilir. Bu nedenle Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı dönem sonunda kontrol edilerek, içinde bulunulan dönemde gider olarak gerçekleşmiş tutarlar varsa saptanır. Saptanan tutar, ilgili gider hesabına aktarılarak ait olduğu dönemin karından düşülmesi sağlanır.

ÖRNEK

Bir önceki yılda (örneğin 2001 yılında) alınan ve kullanılmadığı için o dönem (2001 yılı) sonunda "180 Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı"na aktarılarak sonraki yıla (2002 yılına) bir aktif kalanı olarak devredilen 400.000.000 liralık yakacığın tüketildiği, dolayısıyla (2002 yılında) gidere dönüştüğü belirlenmiştir.

31.12.200.		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	400.000.000	
- Yakacak Giderleri		
180 GELECEK AYLARA AİT GİDERLER HS.		400.000.000
- Yakacaklar		

SIRA SİZDE

1. Bir önceki örneğin devamı olan yukarıdaki kaydın büyük defter kayıtlarını yapınız ve son durumu görünüz.
2. Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı neyi gösterir?

Gerçekleşmiş Fakat Ödenmemiş Dönem Giderleri

DÜŞÜNELİM

Gerçekleşmiş ancak henüz ödenmemiş bir giderin gider sayılması gerekir mi?

Muhasebenin dönemsellik kavramı gereğince, bütün giderlerin ilgili oldukları dönemin kayıtlarında yer alması gerekir. Bu nedenle dönem içinde gerçekleşen (tahakkuk eden), ancak ödemesi yapılmayan giderlerin de belirlenerek dönem sonunda ilgili gider hesaplarına kaydı yapılır. Bu yapılmadığı takdirde dönemin giderleri olduğundan daha az görüneceğinden, dönemin karı veya zararı doğru olarak belirlenemeyecektir.

Elektrik, su, telefon ve buna benzer bazı giderlerin ödenmeleri genellikle birkaç ay sonra yapılmaktadır. Bu nedenle bilanço tarihine kadar ödenmeyen bu tür giderlerin tutarları ilgili yerlerden öğrenilerek, kayıtlara alınması sağlanmalıdır.

İhbarnamesi henüz gelmeyen Aralık/200. Ayına ait telefon giderinin 250.000.000 lira olduğu öğrenilmiştir.

ÖRNEK

31.12.200.		
770 GENEL YÖNETİM GİDERLERİ HS.	250.000.000	
- Telefon Giderleri		
381 GİDER TAHAKKUKLARI HS.		250.000.000

"381 Gider Tahakkukları Hesabı" pasif karakterli bir bilanço hesabıdır. Bu hesaba gelecek aylarda ödemesi yapılacak gider tahakkukları işletmenin bir borcu olarak izlenir

Gerçekleşmiş fakat ödenmemiş dönem giderinin muhasebeleştirilmemesinin sonuçları neler olabilir?

SIRA SİZDE

Giderlerin Vergi Kanunları Bakımından Kontrolü

İşletmeler faaliyetleri sırasında amaçlarına ulaşmak için çeşitli giderler yaparlar. İşletme politikaları gereği yapılan tüm bu giderler, özsermayede azalışa neden oldukları için gider veya zarar olarak kaydedilmeleri ticari karın saptanması bakımından doğaldır. Ancak, vergi kanunlarımız (GVK, KVK, VUK) mali karın saptanması sırasında hangi giderleri kabul ettiğini, hangilerini kabul etmediğini belirtmiştir. Bu nedenle mali karın (vergi matrahı) saptanması için kabul edilmeyen giderlerin ticari kara eklenmesi gerekir.

Vergi matrahı, üzerinden vergi alınacak tutar.

Giderler, vergi kanunları bakımından ne amaçla kontrol edilir?

SIRA SİZDE

7/A SEÇENEĞİNE GÖRE MUHASEBELEŞTİRİLEN FAALİYET VE FİNANSMAN GİDERLERİNİN GELİR TABLOSU HESAPLARINA AKTARILMASI

Faaliyet ve finansman giderleri dönem içindeki kayıt şekline göre dönemsonunda hangi hesaplara devredilir.

14 Nolu "Gelirler ve Giderler" başlıklı ünite, Tekdüzen Hesap Planının faaliyet giderlerinin dönem içinde olduklarında 7. Gruptaki maliyet hesaplarına kaydedilmesi ve dönemsonunda 6. Gruptaki ilgili gelir tablosu hesaplarına aktarılmasını öngördüğünü belirtmiştir. Aynı uygulama finansman giderleri için de geçerlidir.

Faaliyet giderleri; üretim ve satış maliyetlerine yüklenmeyen işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili giderleri ifade eder.

7/A seçeneğini benimseyen bir ticaret işletmesinin kullanacağı faaliyet ve finansman giderlerine ilişkin hesaplar şunlardır:

- 760 Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri Hs.
- 770 Genel Yönetim Giderleri Hs.
- 780 Finansman Giderleri Hs.

Bu kitapta faaliyet giderlerinin ve finansman giderlerinin muhasebeleştirilmesinde 7/A seçeneği benimsenmiş ve yukarıda sıraladığımız gider hesapları kullanılmıştır.

DÜŞÜNELİM

Faaliyet ve finansman giderlerine ilişkin hesaplar gelir tablosu hesaplarına nasıl aktarılır?

Yıl içinde 7. gruptaki gider hesaplarına kaydedilen giderler ara mali tablolar (aylık, üç aylık, altı aylık) düzenleyen işletmelerde ara dönem sonlarında Yansıtma Hesapları aracılığıyla Gelir Tablosu hesaplarına yansıtılır. Bu yansıtma işlemi sırasında ilgili Yansıtma Hesapları alacaklandırılırken, ilgili gelir tablosu hesaplarında borçlandırılır. Dönem sonunda da Yansıtma Hesapları ile 7. gruptaki ilgili gider hesapları karşılıklı kapatılır. Sadece dönemsonunda mali tablolar düzenleyen işletmeler ise: 1) Giderlerin yansıtma hesapları aracılığıyla gelir tablosu hesaplarına yansıtılması ve 2) 7. gruptaki faaliyet ve finansman giderlerinin izlendiği hesaplar ile yansıtma hesaplarının kapatılması kayıtlarının her ikisini de dönem sonunda yaparlar.

ÖRNEK

Sadece dönemsonunda bilanço ve gelir tablosu düzenleyen ticaret işletmesinin faaliyet ve finansman giderleri ile ilgili hesaplarının 31.12. tarihi itibarıyla durumu şöyledir:

760 PAZ.SAT.VE DAĞ.GİD.HS.		770 GENEL YÖN.GİDERLERİ HS.	
.		.	
.		.	
.		.	
1.700.000.000		8.900.000.000	

780 FİNANSMAN GİDERLERİ HS.	
.	
.	
.	
3.400.000.000	

"780 Finansman Giderleri Hesabı"nda yer alan 3.400.000.000 TL, kısa vadeli kredilere tahakkuk eden faiz giderleridir.

Dönemsonunda bu giderler yansıtma hesapları ile aşağıdaki şekilde gelir tablosu hesaplarına aktarılacaktır:

31.12.200.		
631 PAZARLAMA SATIŞ VE DAĞ. GİD. HS.	1.700.000.000	
632 GENEL YÖNETİM GİD. HS.	8.900.000.000	
660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİD. HS.	3.400.000.000	
761 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. YANSITMA HS.		1.700.000.000
771 GEN. YÖN. GİD. YANSITMA HS.		8.900.000.000
781 FİNANSMAN GİD. YANSITMA HS.		3.400.000.000

Faaliyet ve finansman giderleri hesaplarının yansıtma hesapları ile karşılaştırılarak kapatılması:

31.12.200.			
761 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. YANSITMA HS.	1.700.000.000		
771 GEN. YÖN. GİD. YANSITMA HS.	8.900.000.000		
781 FİNANSMAN GİD. YANSITMA HS.	3.400.000.000		
760 PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.		1.700.000.000	
770 GEN. YÖN. GİD. HS.		8.500.000.000	
780 FİNANSMAN GİD. HS.		3.400.000.000	

Yapılan bu dönemsonu kayıtlarının büyük defter hesaplarındaki durumunu görelim:

MALİYET HESAPLARI		YANSITMA HESAPLARI		GİDER HESAPLARI	
760		761		631	
1.700.000.000	1.700.000.000	1.700.000.000	1.700.000.000	1.700.000.000	

770		771		632	
8.900.000.000	8.900.000.000	8.900.000.000	8.900.000.000	8.900.000.000	

780		781		660	
3.400.000.000	3.400.000.000	3.400.000.000	3.400.000.000	3.400.000.000	

Yukarıdaki büyük defter hesaplarında da görüldüğü gibi sonuçta sadece gelir tablosu hesapları kalan vermektedir. Bu hesaplar da "690 Dönem Karı veya Zararı Hesabı"na devredilerek kapatılacaktır.

Görüşümüze göre yılda bir kez, sadece dönemsonunda bilanço ve gelir tablosu düzenleyen ticari işletmeler için Yansıtma Hesaplarının kullanılmasının hiçbir pratik yararı yoktur. Bu bakımdan Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne ek bir değişiklikle bu grupta yer alan işletmelerin, bu devir kaydını tek bir maddeyle aşağıdaki şekilde yapabilmeleri sağlanmalıdır.

31.12.200.		
631 PAZ. SATIŞ VE DAĞITIM GİD. HS.	1.700.000.000	
632 GENEL YÖNETİM GİD. HS.	8.900.000.000	
660 KISA VADELİ BORÇLANMA GİD. HS.	3.400.000.000	
760 PAZ.SAT. VE DAĞ.GİD.HS.		1.700.000.000
770 GEN. YÖN. GİD. HS.		8.900.000.000
780 FİNANSMAN GİD. HS.		3.400.000.000

Hatta daha ileri giderek, sadece dönemsonunda bilanço ve gelir tablosu düzenleyen ticari işletmelerin 7. Gruptaki maliyet hesaplarını hiç kullanmayarak, bu giderleri dönem içinde gelir tablosunun gider hesaplarına (6. grupta yer alan) kaydının Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliğine ek tebliğlerle kabulünü dilez. Bu taktirde yukarıdaki maddeye de gereksinim kalmayacak, dönem içinde işlem gören 6. gruptaki gider hesapları, dönemsonunda doğrudan "Dönem Karı veya Zararı Hesabı"na devredilecektir. Bu şekildeki uygulama, Genel Muhasebe ile ilk kez karşılaşan öğrencilerin konuyu anlamalarını da kolaylaştıracaktır.

SIRA SİZDE

Faaliyet ve Finansman Giderleri nelerdir ve bu hesaplar gelir tablosu hesaplarına nasıl aktarılır?

GELİR TABLOSU HESAPLARININ DÖNEM KARI VEYA ZARARI HESABINA DEVREDİLMESİ

Gelir ve gider hesapları hangi hesaba ne amaçla ve ne şekilde devredilir?

Dönem içinde meydana gelen gelirlerin ve giderlerin kaydedildikleri gelir ve gider hesapları dönemsonunda "690 Dönem Kar veya Zararı Hesabı"na devredilerek kapatılır. Gelir tablosu hesapları denilen bu hesapların devredildiği "Dönem Karı veya Zararı Hesabı", işletmenin bir hesap dönemi içinde özsermayesinde kar ya da zarar olarak meydana gelen artış ve azalışın gösterildiği bir hesaptır. Bu hesabın borç tarafından hesap döneminde meydana gelen bütün giderler ve zararlar; alacak tarafında ise, bütün gelirler ve karlar toplanır.

"Dönem Karı veya Zararı Hesabı" alacak kalanı verirse, işletme faaliyetleri karlı; borç kalanı verirse, işletme faaliyetleri zararlı sonuçlanmış demektir.

SIRA SİZDE

Dönem Karı veya Zararı Hesabı'nın temel özellikleri nelerdir? Ve bu hesabın borç kalanı neyi, alacak kalanı neyi gösterir?

Gelir Hesaplarının Kapatılması

Gelir hesapları alacak yanlı çalışan ve alacak kalanı veren hesaplardır. Bu hesapların kapatılması; alacak kalanları kadar borçlandırılması, Dönem Karı veya Zararı Hesabının alacaklandırılması şeklinde olur.

31.12.200.		
600 YURTIÇİ SATIŞLAR HS.	XX	
640 İŞTİRAKLEDEN TEMETTÜ GELİRLERİ HS.	XX	
642 FAİZ GELİRLERİ HS.	XX	
645 MENKUL KIYMET SATIŞ KÂRLARI HS.	XX	
646 KAMBIYA KÂRLARI HS.	XX	
647 REESKONT FAİZ GELİRLERİ HS.	XX	
649 D. OLAĞAN GELİR VE KÂRLAR HS.	XX	
690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI		XX

Yukarıdaki yevmiye kaydında Tekdüzen Hesap Planında yer alan tüm gelir hesapları bulunmamaktadır. Bu hesaplar şimdiye kadar ki açıklamalarımızda işlem gören gelir hesaplarıdır.

Gelir hesaplarının kapatılması ve Dönem Karı veya Zararı Hesabına devredilmesi nasıl yapılır?

SIRA SİZDE

Gider Hesaplarının Kapatılması

Gider hesapları borç yanlı çalışan ve borç kalanı veren hesaplardır. Bu hesapların kapatılması; borç kalanları kadar alacaklandırılması, Dönem Karı veya Zararı Hesabının borçlandırılması şeklinde olur.

Aşağıda sadece bazı gider ve zarar hesapları ele alınarak, Dönem Karı veya Zararı Hesabı'na devri gösterilecektir. Tekdüzen Hesap Planında yer alan diğer gider hesaplarının da aynı şekilde kapatılacağı açıktır.

31.12.200.		
690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.	XX	
610 SATIŞTAN İADELER HS.		XX
611 SATIŞ İSKONTOLARI HS.		XX
621 SAT.T. MAL MALİYETİ HS.		XX
631 PAZ. SAT. DAĞ. GİDERLERİ HS.		XX
632 GEN. YÖN. GİDERLERİ HS.		XX
654 KARŞILIK GİDERLERİ HS.		XX
657 REES. FAİZ GİDERLERİ HS.		XX
659 D. OL. GİDER VE ZARARLAR HS.		XX
660 K. V. BORÇLANMA GİD. HS.		XX
661 U.V. BORÇLANMA GİD. HS.		XX

Gider Hesaplarının kapanışı ve Dönem Karı veya Zararı Hesabına devri nasıl yapılır?

SIRA SİZDE

DÖNEM KARI VEYA ZARARI HESABININ KAPATILMASI

Dönem Karı veya Zararı Hesabı neyi gösterir ve nasıl kapatılır?

Hesap dönemi içinde oluşan tüm gelir ve karlar ile gider ve zararların, dönemsonunda "Dönem Karı veya Zararı"na devredilmelerinden sonra bu hesap işletmenin o faaliyet döneminin net sonucu olan kar ya da zararının saptanmasını sağlar.

Örneğin, gelir ve gider hesaplarının devrinden sonra Dönem Karı veya Zararı Hesabının aşağıdaki şekilde olduğunu varsayalım.

690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.			
GİDERLER VE ZARARLAR		GELİRLER VE KÂRLAR	
(Toplam)	39.000.000.000	45.000.000.000	(Toplam)

Gelir ve karlar toplamı : 45.000.000.000

Gider ve zararlar toplamı : (39.000.000.000)

Dönem karı : 6.000.000.000

Gelirler, giderlerden fazla olduğu için hesap dönemi karlı sonuçlanmıştır. Durum bunun tersi olduğunda, yani giderler gelirlere fazla olduğunda hesap dönemi zararlı kapanmış olacaktır.

Hesaplanan karın ya da zararın dönemsonu bilançosunda gösterilebilmesi için Dönem Karı veya Zararı Hesabı da, "Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlülük Karşılıkları" dikkate alınmadığı takdirde aşağıdaki şekillerde kapatılır.

Yukarıdaki 6.000.000.000 liralık karlı durumu temel aldığımızda:

31.12.200.			
690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.		6.000.000.000	
590 DÖNEM NET KÂRI HS.			6.000.000.000

690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.		590 DÖNEM NET KÂRI HS.	
.	.		6.000.000.000
.	.		
.	.		
39.000.000.000	45.000.000.000		
6.000.000.000			
45.000.000.000	45.000.000.000		

DÜŞÜNELİM

Dönem zararlı kapanmış olsaydı, yapılacak kayıt ne olurdu?

Dönem zararlı kapatılmış olsaydı, yapılacak kayıt şöyle olurdu:

31.12.200.			
591 DÖNEM NET ZARARI HS.		XXX	
690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.			XXX

SIRA SİZDE

Dönem Karı veya Zararı Hesabının alacak kalanı ve borç kalanı neleri gösterir ve bu kalanlar hangi hesaplara nasıl devredilirler?

Özet

Gelirler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?

- Özsermayede artışa neden olan işlemler olarak gelirler, dönem içinde konularına göre ayrı gelir hesaplarında alacak taraf kaydıyla izlenir. Dönem sonu itibariyle; varlıklarda ve borçlarda olduğu gibi gelir ve giderlerle ilgili birtakım envanter işlemlerinin yapılması gerekir. Bu amaçla gelirler gerçekleşmiş, döneme ait ve vergiye tabi olup olmama yönlerinden incelenir.
- Döneme ait gelirlerin bir dönem geliri hesabının alacağına kayıtlı olması, buna karşılık gelecek döneme/dönemlere ait gelirlerin ise "Gelecek Aylara Ait Gelirler/Gelecek Yıllara Ait Gelirler" hesaplarının alacağına kayıtlı olması sağlanır. Buna göre, dönem içinde gelirin kaydedilme şekline bağlı olarak dönem sonunda gerekli ayarlama kayıtları yapılır.
- Gerçekleşmiş (tahakkuk etmiş) fakat henüz tahsil edilmemiş ve muhasebe kayıtlarına geçirilmemiş gelirler belirlendiğinde ise, tahsil edilmesi beklenen gelirden doğan alacağı izlemek üzere "Gelir Tahakkukları Hesabı"na borç, gelirin konusuna bağlı olarak bir dönem geliri hesabına alacak kaydı yapılır.
- Gelirler, ayrıca vergi mevzuatı bakımından vergiye konu olup olmadıkları yönüyle ele alınır. Dönem (ticari) karının hesaplanmasına dahil edilen dönem gelirlerinden vergiye tabi olmayan (vergiden muaf) gelirler belirlenirse, bunların vergi karının (vergi matrahının) bulunması için ticari kardan indirilmesi gerekir. Bu işlem vergi beyannamesi düzenlenirken yapılmaktadır.

Giderler ve bunlarla ilgili hesaplar dönemsonunda hangi yönlerden ve ne amaçlarla kontrol edilir?

- Öz sermayede azalışa neden olan işlemler olarak giderler, dönem içinde konularına göre ayrı gider hesaplarının borç taraflarına kaydedilerek izlenir. Dönemsonunda giderler de, gelirlerde olduğu gibi gerçekleşme, dönemsellik ve vergi yönüyle ele alınarak incelenir ve gerekli düzeltme ve ayarlama kayıtlarına konu olurlar.
- Bu amaçla döneme ait giderlerin konularına göre, dönem gideri hesaplarının borç yanında, gelecek döneme/dönemlere ait giderlerin de "Gelecek Aylara Ait Giderler/Gelecek Yıllara Ait Giderler" hesaplarının borç yanında yer alması sağlanır.

Faaliyet ve finansman giderleri dönem içindeki kayıt şekline göre dönem sonunda hangi hesaplara devredilir?

- Yukarıda gider hesapları ile ilgili açıklamalar, gelirlerde olduğu gibi giderlerin de doğrudan gelir tablosu hesaplarında izleneceği varsayımı ile yapılmıştır. Oysa uygulamada, üretimle ilgili hesaplar dikkate alınmadığında, faaliyet giderleri kapsamında; "Pazarlama, Satış ve Dağıtım Giderleri" ve "Genel Yönetim Giderleri" ile "Finansman Giderleri" dönem içinde gerçekleştikçe, önce bu adlarla 7 grubu maliyet hesaplarına, sonra dönemsonları itibariyle yansıtma hesapları kullanılarak, 6 grubu gelir tablosu hesapları kapsamındaki gider hesaplarına kaydedilir. Daha sonra da yansıtma hesapları borçlandırılmak, maliyet hesapları (7 grubu) alacaklandırılmak suretiyle bu hesaplar karşılıklı olarak kapatılır. Ancak bu işlemden sonra gelir ve gider hesapları karşılaştırılabilir duruma gelir.

Gelir ve gider hesapları hangi hesaba ne amaçla ve ne şekilde devredilir?

- Bir muhasebe dönemine ait gelir ve giderlerin kaydedildiği gelir ve gider hesapları dönemsonunda "Dönem Karı veya Zararı Hesabı"na devredilerek kapatılır. Böylece dönemin bütün gelir ve giderleri tek hesapta toplanmış olur. Kar veya Zarar Hesabı'nın kalanı ise dönem karını veya zararını gösterir.
- Gelir hesapları alacak kaydıyla çalışan hesaplar olarak, dönem sonundaki alacak kalanı kadar borçlandırılmak suretiyle Dönem Karı veya Zararı Hesabı'nın alacağına devredilir. Şöyle;

.	X	
.	X	
.	X	
Çeşitli Gelir Hesapları		
Dönem Kârı/Zararı Hs.		XX

Gider hesapları borç kaydıyla çalışan hesaplar olarak, dönem sonundaki borç kalanı kadar alacaklandırılır, buna karşılık Dönem Karı veya Zararı Hesabı borçlandırılır. Şöyle;

Dönem Kârı veya Zararı Hs.	XX	
.		X
.		X
.		X
Çeşitli Gider Hesapları		

Dönem Karı veya Zararı Hesabı neyi gösterir ve nasıl kapatılır?

- Dönemin gelir ve gider hesaplarının Dönem Karı veya Zararı Hesabı'na devredilmesiyle, dönemin bütün gelirleri ve giderleri Dönem Karı veya Zararı Hesabı'nda aşağıdaki gibi toplanmış olur.

DÖNEM KÂRI VE ZARARI HESABI	
Giderler	Gelirler

- Böylece;
 - Gelirler > Giderler = K/Z Hesabı alacak kalanı = Kar
 - Gelirler < Giderler = K/Z Hesabı borç kalanı = Zarar
 - Gelirler = Giderler = K/Z Hesabı kapalı = Ne kar ne de zarar sonuçlarıyla karşılaşılabılır.

- Dönem Karı veya Zararı Hesabı kalan verir ise, dönem net sonucunu ayrı hesapta görmek ve bunu bilançoda da gösterebilmek için, bu kalan başka bir hesaba devredilerek Dönem Karı veya Zararı Hesabı kapatılır. Vergi ve fon kesintileri dikkate alınmadığı ve "692 Dönem Net Karı veya Zararı Hesabı" kullanılmadığı takdirde bu devir işlemi kısaca şöyle gösterilebilir.

Eğer dönem kârı varsa;

690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HS.	X	
590 DÖNEM NET KÂRI HS.		X

Eğer dönem zararı varsa;

591 DÖNEM NET ZARARI HS.	X	
690 DÖNEM KÂRI/ZARARI HS.		X

590 DÖNEM NET KÂRI	
	X

591 DÖNEM NET ZARARI	
X	

Kendimizi Sınyalım

Bu üniteyi anlayıp anlayamadığınızı ölçmek için aşağıdaki soruları, sınav oluyormuş gibi cevaplayınız. Doğru cevapları ünitenin sonunda bulacaksınız. Başarı durumunuza göre ünitenin tümüne ya da cevaplayamadığınız sorulara ilişkin bölümleri yeniden çalışıp çalışmayacağınıza kendiniz karar verin. **UNUTMAYINIZ Kİ, SİZİ DEĞERLENDİRECEK KİŞİ, ŞU ANDA YİNE SİZSİNİZ.**

1. Aşağıdaki hesaplardan hangisi Dönem Karı veya Zararı Hesabı'nın alacağına **devredilmez?**

- Yurtiçi Satışlar
- Satılan Ticari Mallar Maliyeti
- Faiz Gelirleri
- Menkul Kıymet Satış Karları
- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar

2. Aşağıdaki hesaplardan hangisi Dönem Karı veya Zararı Hesabı'nın alacağına devredilerek kapatılır?

- Sermaye
- Gelir Tahakkukları
- Satış İskontoları
- Satıştan İadeler
- Diğer Olağan Gelir ve Karlar

3. İşletmenin dönem içinde tahsil ederek "Gelecek Aylara Ait Gelirler Hesabı"na kaydettiği 250.000.000 TL'lik kira gelirinden 50.000.000 TL'lik kısmının gelecek döneme ait olduğu belirlenmiştir. Buna göre, dönemsonunda borçlandırılması gerekli hesap adı ve tutarı nedir?

- Gelecek Aylara Ait Gelirler, 250.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Gelirler, 200.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Gelirler, 50.000.000 TL
- Diğer Olağan Gelir ve Karlar, 50.000.000 TL
- Diğer Olağan Gelir ve Karlar, 200.000.000 TL

4. İşletmenin dönem içinde tahsil ederek "Diğer Olağan Gelir ve Karlar Hesabı"na kaydettiği 500.000.000 TL'lik danışmanlık gelirinden 150.000.000 TL'lik kısmının gelecek döneme ait olduğu belirlenmiştir. Bu durumda alacaklandırılması gerekli hesap adı ve tutarı nedir?

- Kasa, 150.000.000 TL
- Diğer Olağan Gelir ve Karlar, 150.000.000 TL
- Diğer Olağan Gelir ve Karlar, 350.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Gelirler, 150.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Gelirler, 350.000.000 TL

5. İşletmenin dönem içinde tahsil ettiği 400.000.000 TL tutarındaki komisyon gelirinin kayıtlara geçirilmediği anlaşılmıştır. Dönem sonunda yapılması gerekli kayıt nasıldır?

a.

KASA HS.	400.000.000	
KOMİSYON GELİRLERİ HS.		400.000.000

b.

KASA HS.	400.000.000	
GELİR TAHAKKUKLARI HS.		400.000.000

c.

GELİR TAHAKKUKLARI HS.	400.000.000	
KOMİSYON GELİRLERİ HS.		400.000.000

d.

KOMİSYON GELİRLERİ HS.	400.000.000	
KASA HS.		400.000.000

e.

KOMİSYON GELİRLERİ HS.	400.000.000	
GELİR TAHAKKUKLARI HS.		400.000.000

6. İşletmenin varlıkları arasında bulunan "İştirakleri"nden 600.000.000 TL tutarında kar payı (temettü) almaya hak kazandığı belirlenmiştir. Dönem sonunda henüz tahsil edilmemiş, fakat dağıtımı kesinleşmiş olan bu kar payının muhasebeleştirilmesi için alacaklandırılması gerekli hesap adı nedir?

- İştirakler
- Gelir Tahakkukları
- İştiraklerden Temettü Gelirleri
- Faiz Gelirleri
- Diğer Hazır Değerler

7. İşletmenin dönemsonu itibarıyla, genel yönetim birimlerine tahakkuk etmiş fakat henüz ödenmemiş 700.000.000 TL tutarında haberleşme gideri (telefon, faks, vb.) olduğu belirlenmiştir. Faaliyet giderlerini 7/A maliyet hesaplarını kullanarak muhasebeleştirilen işletmede, bu işlemle ilgili olarak borçlandırılması gerekli hesap adı nedir?

- Genel Yönetim Giderleri
- Gider Tahakkukları
- Dışarıdan Sağlanan Fayda ve Hizmetler
- Gelecek Aylara Ait Giderler
- Kasa

8. İşletmenin dönem içinde ödeyerek "Genel Yönetim Giderleri Hesabı"na kaydettiği büro malzemesi (kağıt, kalem, vb.) giderlerinin toplamı 800.000.000 TL' dir. Ancak dönemsonunda söz konusu malzemedan 300.000.000 TL'lik kısmının henüz kullanılmadığı belirlenmiştir. Bu durumda borçlandırılması gerekli hesap adı ve tutarı nedir?

- Genel Yönetim Giderleri, 300.000.000 TL
- Gider Tahakkukları, 300.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Giderler, 300.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Giderler, 500.000.000 TL
- Genel Yönetim Giderleri, 500.000.000 TL

9. İşletmenin dönem içinde bedelini ödeyerek "Gelecek Aylara Ait Giderler Hesabı"na kaydettiği 750.000.000 TL'lik yakıt malzemesinden 600.000.000 TL'lik kısmının tüketildiği belirlenmiştir. Dönem sonunda yapılacak ayarlama kaydında alacaklandırılması gerekli hesap adı ve tutarı nedir?

- Kasa, 600.000.000 TL
- Genel Yönetim Giderleri, 600.000.000 TL
- Genel Yönetim Giderleri, 150.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Giderler, 150.000.000 TL
- Gelecek Aylara Ait Giderler, 600.000.000 TL

10.

690 DÖNEM KÂRI VEYA ZARARI HESABI	
690.000.000	780.000.000

Yukarıda hesap durumu verilen işletmenin "dönem karı veya zararı" ile ilgili olarak yapması gerekli son kayıt için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

- Dönem Karı veya Zararı Hs, 780.000.000 TL borçlandırılır.
- Dönem Karı veya Zararı Hs, 90.000.000 TL alacaklandırılır.
- Dönem Net Zararı Hs, 90.000.000 TL borçlandırılır.
- Dönem Net Karı Hs, 90.000.000 TL alacaklandırılır.
- Sermaye Hs, 90.000.000 TL alacaklandırılır.